

תגובה למאמרים נ'צהרי זי*

א. נסיעה במהירות מופרזת

ברצוני להעיר על מאמרו של הרב מיכאל אברהם שליט"א ("מומחיותו של פוסק הלכה כמעריך מציאות"). הוא כותב שאין הלכה שאסור לנסוע במהירות יותר ממה שהתיר החוק, מאחר שאלו שקבעו את המהירות בנו את זה על גודל הסיכון, ואין ה"הלכה" מכירה בגבול שקבע החוק.

1. גזל רשות הרבים

לענ"ד נראה שיש כאן איסור הלכתי חוץ מענין איסור סכנה, והוא על פי מה ששינוי בבבא קמא (לב, א) והמתבאר שם ובגמ', וכן שם (מח, ב) שיש רשות לאנשים לילך ברה"ר, אבל אין רשות לאנשים לרוץ ברה"ר אלא בערב שבת. ועיין ברש"י (מח, ב ד"ה שניהם), שכתב: שניהם ברשות - כגון ברה"ר או חצר השותפין או שנתן לו בעל הבית רשות ליכנס. שניהם שלא ברשות - כגון שניהם רצים ברה"ר. ומזה נראה פשוט שהרץ ברה"ר משתמש ברה"ר בלי רשות, והרי דינו כשואל שלא מדעת, שדינו כגזלן, ועבר על לאו של "לא תגזול"; וזה על פי דברי הרשב"ם (ב"ב נו, ב ד"ה לקולא). ושם מבואר שהמשתמש בחצר חבירו שלא ברשות גזלן הוא.

* הערת המערכת: מכתבו של הגרנ"ז גולדברג מובא כאן בשינויי סגנון קלים על פי ההכרח. בעריכת המאמר, הוספנו מדעתנו את הכותרות ואת ציוני המקורות.

ונראה פשוט שלדעת הרמב"ם (סהמ"צ, ל"ת רמו), הסובר שהגזול קרקע עובר בלאו דלא תגזול, הוא הוא הדין שואל קרקע שלא מדעת, כל שעה ושעה עובר בלא תגזול. אכן גזול דבר של רבים, לא נתבאר בפירוש אם עובר בלא תגזול (ועל ממון שאין לו תובעין, כגון גזול תרומה ומעשר, נסתפק באפיקי-ים). אכן רה"ר נראה שהוא ממון השותפין: עי' קצה"ח (סי' ר ס"ק א) שכתב כך לגבי בית הכנסת, וראיתו - שיכול לאסור בקונם (נדריים מו, ב), ובגמ' שם מבואר שיש דברים שאין לאסור בקונם כמו דרך הרבים, והטעם - שכתבו חלקם לנשיא (שם מח, א), אכן צריך ביאור מה הכוונה בזה: אם כפשוטו, א"כ מיהו הנשיא ומיהם בניו שירשו אותו? וגם בזמנינו אינו אותו רה"ר. וצ"ע בזה.

אכן במל"מ (הל' רוצח פ"ב ה"ב) כתב להסתפק בשולח שליח לדבר עבירה דרבנן, והוכיח ממה שכתב רש"י (ב"ק נג, א ד"ה נפל לפניו) שהשולח שליח לחפור בור ברה"ר - "אין שליח לדבר עבירה, שאסור לקלקל רה"ר". וכתב המל"מ שמכאן ראייה שגם באיסור דרבנן אין שליח לדבר עבירה. ולא נתברר למה פשוט לו להמל"מ שקלקול רה"ר אינו איסור תורה: האם דעתו שאינו ממון השותפין או שדעתו שכל מזיק אינו עובר איסור תורה, וצ"ע.

2. דעת השותפין ברשות הרבים

עכ"פ נראה שהנוסע יותר ממה שקבע החוק, גם בלי דינא דמלכותא - מ"מ לא גרע מרץ ברה"ר. והרי ענין רץ תלוי בדעת בני אדם; שעל דעת כן נשתתפו, שיתנהגו כמקובל בין השותפין. ולכן כל שקבעו מהירות כזאת, זוהי דעת בני אדם. כך נראה נכון. ונראה שאמנם בערב שבת התירו לרוץ ברה"ר, שמסתמא כך אומדנא של שותפין שבזמן שנחוץ ירוצו. אכן בנסיעה, כיון שיש גם סכנה, אולי אין דעתם שירוצו גם בערב שבת. ונראה שהכל לפי הענין: אם נסע רק קצת יותר מהר בזמן דחוק, אולי כך האומדנא להסכים לזה. ואלו דברים חשובים ומכריעים כשבאין לדון חיוב תשלומים של תאונות דרכים. ואגב אזכיר מה שנתעורר, אם שנים שנסעו יותר מהר מהקבוע אלא שאחד נסע הרבה יותר ואחד נסע מעט יותר - אם דינם כ"שניהם שלא ברשות" או שנדון את הנוסע יותר מהר כ"שלא ברשות" ביחס לשני, וצ"ע.

ב. עשיית דין לעצמו בנזקי ממון

עוד ראיתי להעיר על מה שהעיר הרב אפשטיין (במאמרו: "עשיית דין לעצמו בנזקי ממון", הע' 13), בענין חקלאי ששכנו גונב ממנו מים, אם מותר לערב באותם מים חומרי הדברה שאם יגנוב ימותו הגידולים אם זה מזיק בגרמא או אסור. ולענ"ד, כיון שמפורש בגמ' (ב"ק כז, ב) שהבא לגנוב מים מותר להכותו, ולמה יהיה אסור לערב חומרי הדברה? רק נראה שאם יכול להציל עצמו שלא יגנוב באם יערב מעט, שגם זה יגרום שלא יגנוב יותר - אסור לערב יותר; אבל כמה שנחוץ לו, פשוט שמותר, ומה סברה יש לאסור?